

Na koncu moramo spomenuti, da je sa strane g. Jensena velika požrtvovalnost i ustrajnost, kojom on nastoji skandinavsku čitalačku publiku upoznati s našim za njih skoro eksotičkim slavenskim literaturama, koje se tekar moraju boriti za literarnu vrijednost u velikom svijetu. On ispunjava svoju zadaću upravo idejalno, a uzdarje neka mu budu vrele simpatije i slovenskog naroda na isti način kano i simpatije ostalih slavenskih plemena.

Gospodinu Aškercu pak čestitamo, što je stekao toli vještog interpretatora na dalekom sjeveru, kakovog nije našao žalibože još na mnogo bližem slavenskom jugu. Makar da se i toliko puta spominje: Slovenci, Hrvati i Srbi to su jedan narod! ipak je duševno jedinstvo na slabom temelju, jer Hrvati i Srbi ne vole čitati »kranjski«; osim toga Srbi ne čitaju latinicu a Hrvati ne ćirilicu, dočim opet Slovenci — osim rijetkih iznimaka — hoće da budu »svoji!« Daleka budućnost i objekktivni sud inostranaca mora nas tek učiti narodne objekтивности.

Dr. Franjo Bučar. (Zagreb).

Pripomnja uredništva. Gospod Jensen je sam poslal svojo knjigo gosp. drju Bučarju z željo, da napiše poročilo za »Ljub. Zvon«. G. dr. Bučar je študiral nekaj časa tudi v Stockholmu, pa je zmožen švedskega jezika.

Slovensko gledišče.

A. Drama. — Slovensko dramatično društvo je otvorilo letošnjo sezono dne 22. septembra. Spravilo se je na delo z dobro premišljenim načrtom in s trdnim namenom, pospeševati razvoj dramatične umetnosti na našem edinem javnem gledišču. Ljubljana, ki šteje okoli 30 tisoč duš slovenskega prebivalstva, bi se morala dobro zavedati, da je gledišče kulturni zavod, in zato bi morala skrbeti za to, da bi bila vsaka predstava dobro obiskana, t. j. gledišče razprodano. O važnosti dramatične umetnosti sploh govoriti, tukaj ni prostora; naj omenimo samo narodnokulturni moment! V slovenskem gledišču gospoduje naš slovenski jezik, v njem govore dramatik, tuji in domači. Naj se zapre slovensko gledišče, in videli boste, da bi imelo to slab vpliv na našo narodno zavednost in na naš občevalni jezik. Med prebivalstvom bi se začela širiti tujščina. Slovensko gledišče budi narodno zavednost, ki je je pri nas, tudi v Ljubljani, še vse premalo, ter neti ljubezen za lepi materni jezik, ki bi imel biti gospodar na slovenski zemlji.

Dramatično društvo je angažiralo nekaj dobrih novih moških in ženskih moči ter izpopolnilo igralsko-umetniško osebje tako, da je kos tudi najtežjim dramatičnim predstavam.

Otvorila se je sezona s Tylovo fantastično narodno igro »Strakonický dudák«, ki so ga lokalizovali v »Zaloškega godca«. Drama je zajeta iz čeških pravljic, ima dosti lepih prizorov in zdravo jedro ter je stalno na repertoarju čeških gledišč. Igrala se je prav dobro.

Francoška vesela igra »Coralie & Comp.« priča, da je avtor znan s kulisnimi skrivnostmi, preračunjena je samo na efekt in veselo zabavo, ker je polna debelo-komičnih prizorov, vzbujajočih smeh. A ker je smeh koristen na-

šemu zdravju, in ker je zdravje pogoj človeške sreče, zato so take burke celo socialne važnosti, čeprav jih nobeden pameten človek ne bo prišteval k proizvodom resne književnosti. Take stvari se ne čitajo nikdar, nego se samo gledajo za kratek čas. Kajpada se je ta igra izvajala gladko, saj imamo za komične vloge dovolj sposobnih moči.

Oton Ernstov »Vzgojitelj Lanovec« (»Flachsmann als Erzieher«) in pa bratov Mrštikov »Mina« (»Maryša« = Marica) sta resni drami, umetniške in literarne vrednosti.

»Vzgojitelj (ali učitelj) Lanovec«, nam kaže razliko med učiteljem rokodolcem, avtomatom, pedantom, najemnikom na eni strani, in med učiteljem idealistom in svobodomiselnim pedagogom na drugi strani. Lanovec je starokopiten šolski dninar, Kremenjak pa je moderen pedagog, Pestalozzijevec, ki mu je šola svetišče in nekak vzgojevalni atelier, kjer izobrazuje iz preprostih otrok dobre ljudi. Med tema dvema kontrastoma je še cela lestva značajev, moških in ženskih. Med »šoštarjem« in nadučiteljem Lanovcem in pa med idealistom, učiteljem, kakršen bi moral biti, Kremenjakom, mora priti do konflikta. Lanovec mora zapustiti službo, ker so njegovi uspehi slabi, in ker se je dež. šolski nadzornik prepričal, da je vrhutega slepar, in Kremenjak postane njegov naslednik (nova šola). Značaji so izvrstno risani, zajeti naravnost iz življenja, a kakor zlata nit se vleče skoz vse dejanje ljubezen Kremenjakova do »slabe« učiteljice-tovarišice Zlatnikove. Ernstovi drami bi se dala očitati marsikaka neverjetnost, a vse te hibe zakrije popolnoma globoka idejnost in plemenita tendenca. Ernst nam kaže šolnika, kakršen bi ne smel in kakršen bi moral biti. Prava vzgoja človeškega rodu je največja umetnost na svetu, kar je učil že Komenský, in zato je »Vzgojitelj Lanovec« drama, ki ne zastari nikdar. Našemu gledišču služi samo na čast, da jo je uprizorilo, in prepričani smo, da ostane zmerom na našem repertoarju. Igrali so »Lanovca« dovršeno skoro vsi brez izjeme. Posebno so se odlikovale prve vloge, moške in ženske, pa tudi šolski sluga (Lušterk) je bil karakterističen, živ tip.

Bratov Mrštikov »Maryša« (Mina) nam kaže v živih, naravnost iz življenja zajetih podobah tragedijo dekleta, ki so ga starši prisilili v zakon neljubljenemu možu. Stara pesem! Ponavlja se skoro vsak dan. Saj je zakon pri »nizkih« in pri »visokih« često le navadna kupčija. Srce, ki bi moralo imeti prvo besedo, mora molčati pred oltarjem, a namesto njega govori — žep, in še drugi oziri sklepajo takozvane zakonske zveze. Večkrat se srce uda, a kadar je nevesta energično razvita individualnost, pride do konflikta, do katastrofe prej ali slej. Tako katastrofo vidimo v »Mariši«. Mina, ki ljubi mladega rekruta, zastrupi svojega starega moža . . . Drama torej nam ne kaže in ne pove nič novega, pa saj se tudi življenje samo ponavlja, čeprav se nam kaže zdaj od te, zdaj od druge strani. Značaji v drami so živi, iz kmečkega življenja, a čeprav nam konec ni povsem ugajal, vendar je »Mina« umetniško delo, polno življenske tragike. Predstavljala se je drama jako dobro, vse vloge so bile v pravih rokah, a posebno se je odlikovala »Mina« sama. Tudi Mrštikova »Mina« je dika našega repertoarja, in dramatično društvo je s to dramo kakor z »Učiteljem Lanovcem« pokazalo, da stremi za najvišjo popolnostjo v dramatiki. V prvi vrsti je gledišče umetniško svetišče in socialno vzgojevališče, v drugi vrsti zabavišče. Za zabavo bomo poslušali lahkotne stvari spretnih rutinêrjev in kulisarjev ter se smejali njih dovtipni »umetnosti«; svoje duševno obzorje pa si bomo raz-

širjali in srce si blažili ob prizorih resnih dramatikov, ki mislijo globoko in vidijo daleč ter nam imajo vselej kaj velikega povedati . . .

Onj[^]egin.

B. Opera. — Opero vodita novoangaževana kapelnika g. Tomaš (Čeh) in g. Mitrović (Hrvat). Gosp. Tomaš je že izkušen in zelo energičen kapelnik, in se ravno vpliv novega vodstva blagodejno opaža toliko v petju kakor pri godbi.

Solistovske uloge so v rokah gospodičen: Nedbalove (visoko sopranske partije), Noemijeve (sopranske partije), Romanove (mezzosopranske in altovske partije); in gospodov: Olszewskega in Krampere (tenor), Vašička (bas), Nollija in Wildena (bariton). Za manjše uloge je tudi nekaj dosti dobrih moči. Operni zbor je na mestu; ni številen, ali krepak, čvrst, čistih grl.

Uprizoritvi oper »Židinja« in »Carmen« pričati o uspehu in napredku.

»Židinja« je najboljšo delo francoskega skladatelja Halévyja (rojen l. 1799. v Parizu, umrl v Nizzi l. 1862.). Halévy je bil poleg Auberja najboljši učenec Cherubinija. Velika opera v Parizu ga prišteva poleg Auberja, Rossinija in Meyerbeerera najboljšim opernim skladateljem druge dobe Velike opere (to je juli in 1848 revolucije) in je osobito znamenit na polju franc. komične opere. »Židinja« je že nad 60 let (leta 1835. zložena) stalno na repertoarju vseh večjih evropskih gledališč. »Židinja« je odlično glasbeno delo, polno dramatičnega življenja, strasti, navdušenja (verskega fanatizma) in ljubezni — kakor »sabbath«-scena v 2. dejanju in 4. dejanje.

Glasba je zelo duhovita, toliko v harmonično-melodičnem zmislu kakor v zelo efektne moduliranju. Osobito krasna je instrumentacija; kontrasti močno in bleščeče stopajo na površje. Uprizoritev te opere zahteva dobrih moči. Glavne uloge so bile v dobrih rokah; umetniško, fino je pel žida naš priljubljeni tenorist gosp. Olszewski. Še vsekdar se je odlikoval v svojih ulogah, kar pač kaže, da se mu vsaka uloga lahko mirno poveri. Olszewski ni samo pevec, ampak tudi inteligenčen igralec, ki se popolnoma vživi v svojo vlogo in jo zato igra s čutom in s pravim dramatičnim ukusom. »Židinjo« je pela novoangaževana gospodična Nedbalova vrlo dobro. Njen glas je simpatičen, dosti močan; intonira čisto. Pela je s temperamentom; pridobila si je s prvim nastopom simpatije občinstva, ki sme pričakovati od dobro izšolane umetnice še mnogo pravega umetniškega užitka. Evdoro je pela ljubljanskemu občinstvu že znana in priljubljena gospica Noëmi s prav lepim uspehom. Njen sveži, krepki glas, čisto intoniranje, sigurni nastop cenimo po zaslugi, in se je tudi gospica Noëmi vedno v vsaki ji poverjeni ulogi odlikovala kot umetnica, ki dela vso čast slovenski operi.

Ulogo prelata je pel gospod Vašiček, ki je tudi že dalj časa član naše opere. Gospod Vašiček ima izdaten, močan in jako lep bas. Ulogo je pel prav dobro in se v njej odlikoval.

Gospod Krampera, novoangaževani član, je pel ulogo Leopolda diskretno, takisto Ruggiera gosp. Noll. Zbor in orkester sta bila jako dobra, kar dela čast razumnemu in energičnemu kapelniku, ki se je s to opero prvokrat predstavil ljubljanskemu občinstvu. Opera se je pela prvokrat dne 29. septembra in ponovila štirikrat; bila je za Ljubljano noviteta.

Dne 18. oktobra se je pela G. Bizetova opera »Carmen«. Bizet je francoski skladatelj novejšo dobo, učenec Halévyja, in se je ravno s to opero proslavil po vsem svetu. Od leta 1875., ko se je prvokrat v Parizu pela, ostala

je stalno na opernih sporedih vseh gledališč, kar pač dovolj pojasnjuje vrednost dela, ki se odlikuje poleg nekaterih jako markantnih pevskih partij Carmen (naslovne uloge) in kraspih recitativov še posebno po jako pikantni godbi. Sicer je pa opera ljubljanskemu občinstvu iz prejšnjih let znana. Naslovno, jako težko ulogo Carmen je pela novoangaževana gospodična Romanova. Glas njen ni ravno močan, ali toliko bolj simpatičen, njena igra fina, nastop zelo simpatičen; napravila je na občinstvo najboljši vtisk, tembolj, ker je ta nastop bil sploh njen prvi na odru. Gospica Romanova je po svoji zanimivi vnanjosti kakor rojena za »Carmen«, katero je tudi igrala z dramatičnim razumom.

Gosp. Olszewski je bil odličen Don Josè v petju in igri kakar vedno. In če smo že pri »Židinji« omenili, da je tudi dramatičen igralec, moramo to poudariti še bolj pri njegovi ulogi Josèja, katerega je igral zlasti v zadnjem dejanju s pretresljivo realitiko. Gospod Vašiček je pel Zunigo jako dobro. Escamillo g. Noll je pel dobro. Jako ljubka Micaela je bila gospica Noemi, ki je svojo ulogo izvrstno pela in igrala. Manjše uloge so bile v rokah gospic primadone Nedbalove — Frasquitta — in Bitenčeve — Mercedes —; obe gospici sta bili prav dobri. Gospod Štamcar je pel Moralesa prav povoljno. Dancaira in Remendadoda sta pela Muhovski in Krampera.

Pevski zbor se je doslej dobro držal in je ponos opere. Orkester pod vodstvom gospoda kapelnika Tomáša napreduje; posebno izborna je izvajal uverturo.

L. Pahor.

Naše obnebje

Astronomski koledar za november. Merkur je okoli 20. t. m. danica. — Venera je večernica. — Mars je ob mraku na jugozapadnem nebu; zahaja 1. dne ob 6¹/₄ zvečer, 30. dne ob 6³/₄. — Jupiter stoji na večernem nebu globoko na jugozapadu; zapada začetkom meseca po 8. uri zvečer, na koncu pa ob 6¹/₂. — Saturn stoji tudi na jugozapadnem nebu in zahaja v začetku meseca po 8¹/₄ zvečer, na koncu pa po 6¹/₂.

Splošni pregled

Marko Marulić in štiristoletnica hrvaške književnosti. Meseca novembra praznuje bratovski narod hrvaški veliko jubilejno slavnost v spomin, da je pred 400 leti izdal prvi umetni hrv. pesnik, Spletčan M. Marulić, svojo prvo umetno pesem »Judit.« Ker je zagrebški vseučiliški profesor in akademik, naš rojak g. dr. A. Musić, na našo prošnjo objavil v tem zvezku poseben slavnosten članek, ki naše čitatelje temeljito informuje o znamenitem jubileju, zato na tem mestu o dogodku samem ne govorimo dalje. Društvo hrv. književnikov, ki je v sporazumku z »Jugosl. akademijo«, »Matico Hrv.«, Društvom sv. »Jeronima« in »Hrv. pedagoškim knjiž. zborom« vzelo v roke prireditvev cele slavnosti, vabi ves hrvaški narod, da dostojno proslavi spomin na tisti hip, ko je zagledala v Benetkah beli dan prva hrvaška umetna pesem. To bode velik jubilej hrvaške